

29 ΜΑΙΟΥ 1453. ΚΡΗΤΕΣ ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ!

Η ΚΡΗΤΗ ΤΩΝ ΘΡΥΛΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ

Του Τάσσου Ξυπολιτάκη.

Υπάρχει στην Μονή Βατοπεδίου στο Άγιο Όρος ένα ολιγοσέλιδο χειρόγραφο του 1460 που συντάχτηκε σύμφωνα με τις διηγήσεις του Πέτρου Κάρχα ή Γραμματικού ενός από τους διασωθέντας Κρητικούς πολεμιστές που έλαβαν μέρος στην τελευταία μάχη της Κωνσταντινουπόλεως.

Το πολύτιμο αυτό χειρόγραφο βρέθηκε εντελώς τυχαία από τον ποιητή Ι. Κόντο στα αρχεία της Μονής το 1919, ενθουσιασμένος δε από την ανακάλυψη αυτή, εμπνέεται από αυτό και συνδέει ένα δίτομο «ιστορικό επικό ποίημα».

Σύμφωνα λοιπόν με το χειρόγραφο αυτό, το τελευταίο δεκαήμερο του Μάρτη του 1453 χίλιοι πεντακόσιοι (1500) Κρητικοί εθελοντές ξεκίνησαν με πέντε καράβια και με σκοπό την ενίσχυση της άμυνας της Κωνσταντινουπόλεως.

Αρχηγός τους ήταν ο **Μανούσος Καλλικράτης** από τα Σφακιά ιδιοκτήτης των τριών καραβιών και καπετάνιος του ενός. Προς τιμή του το χωριό της καταγωγής του ονομάστηκε **ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ** στην επαρχία Σφακίων και στη είσοδο του χωριού υπάρχει μαρμάρινη πλάκα που εξιστορεί το γεγονός:

«ΔΟΞΑ ΚΑΙ ΤΙΜΗ ΣΤΟ ΜΑΝΟΥΣΟ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ Ο ΟΠΟΙΟΣ ΤΟ 1453 ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΚΙ' ΗΓΗΘΗΚΕ ΠΑΓΚΡΗΤΙΑΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ ΠΟΥ ΚΙΝΔΥΝΕΥΕ»

Στα άλλα δύο καράβια του καπετάνιου ήταν ο Γρηγόρης Βασιανός Μανάκης από τα Ασκύφου Σφακίων και ο Πέτρος Κάρχας από την Κυδωνία γνωστός με το όνομα Γραμματικός. Το τέταρτο καράβι ανήκε στον Ανδρέα Μακρή από το Ρέθυμνο που είχε κυβερνήτη τον ίδιο και στο πέμπτο, ιδιοκτησίας του Καπετάν Νικόλα του Στειακού, τη διοίκηση ανέλαβε ο Παύλος Καματερός από την Κίσσαμο.

Μετά από πολλές περιπέτειες και συγκρούσεις με τον τουρκικό στόλο, δύο μόνο καράβια με 760 επιζώντες που ήταν σε θέση να πολεμήσουν και 140 τραυματίες κατόρθωσαν να εισχωρήσουν στον Κεράτιο κόλπο όπου οι υπό καθεστώς πολιορκίας ευρισκόμενοι Έλληνες τους υποδέχτηκαν με μεγάλες τιμές.

Ο Στρατηγός Ιουστινιάνης τους χώρισε σε δύο τσούρμα και επανδρώσανε τους πύργους του Λέοντα, του Αλεξίου και την Ωραιά πύλη που ήταν κάτω από τους Πύργους.

Οι Κρητικοί αυτοί αντιστάθηκαν μέχρι τέλους στους τρεις πύργους που βρισκόταν στην είσοδο του Κεράτιου Κόλπου και παρά τις αλλεπάλληλες προσπάθειες τους οι Οθωμανοί δεν κατόρθωσαν καταλάβουν τους πύργους ή να κάψουν την αντίσταση των υπερασπιστών.

Ας ακούσουμε λοιπόν την διήγηση.

Απόσπασμα από το ιστορικό χειρόγραφο της Μονής Βατοπαιδίου, σε μετάφραση:

...«Κατόπιν όμως και όταν μέστωσε καλά ο πόλεμος, ο Καπετάν Παυλής εκλήθη να βοηθήσει στη μάχη της Πύλης του Αγίου Ρωμανού όπου η μεγάλη μπομπάρδα του Ουγγαρέζου έκανε θραύση και στους άντρας και στα κάστρα. Εκεί ο Καπετάν-Παυλής και οι περισσότεροι άνδρες του σκοτώθηκαν την παραμονή που έπεσεν η Πόλη μαζί με τον Βασιλέα Κωνσταντίνο, που έπεσε κι αυτός, πολεμώντας σαν απλός στρατιώτης... Και όταν έπεσεν η πόλη και οι Τούρκοι εμπήκανε μέσα ως διακόσες χιλιάδες περίπου, ταχτικοί και άταχτοι, άλλοι από την **Κιρκόπορτα** και άλλοι από το ρήγμα του Αγ. Ρωμανού, και όλοι οι πολεμάρχοι εγκατέλειψαν τας θέσεις τους για να σωθούν, εις τα πλοία ή οπουδήποτε αλλού, μονάχα η τσούρμα της Κρήτης, όσοι εξούσαν, με αρχηγόν τον Καπετά Γραμματικό, αν και τραυματισμένον κι αυτόν σε πολλά μέρη του κορμιού του, εσκέφτηκε, ότι καλύτερον να μείνη στα πόστα της και να εξακολουθήση να πολεμά, μέχρις ότου σκοτωθούν ούλοι παρά να παραδώσουν τα όπλα.

Και όταν προς το βράδυ πλέον ο Σουλτάνος είδε και εκατάλαβεν, ότι εμείς δεν είχαμε σκοπόν να παραδοθούμε έστειλε ένα Πασά με δύο αξιωματικούς, που ο ένας εκρατούσε λευκή σημαία και ο άλλος ένας δραγουμάνος, και μας είπε.

- Ότι επειδής λέγει ο Σουλτάνος εκτιμά την αντρεία μας, μας αφήνει ελεύθερους να φύγωμε για το νησί μας με τα όπλα μας και με ένα από τα καράβια μας. Τότες αλάβωτοι και λαβωμένοι, **το όλον εκατόν εβδομήντα** (170), εκατεβήκαμεν από τους πύργους μας, με τα αρματά μας και εμπήκαμε εις ένα δρόμωνα, που μας έδωκαν. Και όταν εβγαίναμε από το λιμάνι είχαν ειδοποιηθεί ο Τουρκικός στόλος να μη μας πειράξη. Και επειδής όλοι οι Καπετανέοι ήσανε σκοτωμένοι και εγώ, ο Γραμματικός βαριά λαβωμένος δεν ημπόρουν να κυβερνήσω, ανέθεσα εις ένα γενναίον άνδρα τον Παναγή Χαλκούσην, από τον Χάντακα (Ηράκλειο) να κυβερνήσει αυτός το καράβι.

Όταν όμως εβγήκαμεν από τα Δαρδανέλια και εγώ είδα πως δεν ήταν δυνατόν ν' αντέξω ως που να φθάσωμεν εις Κρήτην διότι θα εκάναμε και οχτώ και δέκα μέρες ακόμα για να φθάσωμεν, επειδής ο Βοριάς είχε αρχίσει ως τόσο να γυρίζη στο Λεβάντε, **εζήτησα από τον Καπετάν-Χαλκούση να βάλη πλήρη στον Άγιο Ορος** και να με αφήσει εμένα εκεί, στο Μοναστήρι του Βατοπαιδίου, όπου ήξερα, ότι υπήρχε γιατρός δια να περιποιηθή τσι πληγές μου. Και αυτό και έγινε.

Και εδώ εις την Μονήν όπου **ο Γραμματικός επήρε και το μοναχικό σχήμα με το όνομα Ιερώνυμος**, έγινε καλά, χάρις εις την βοήθεια του Θεού και του καλού γιατρού και έζησεν ακόμα οχτώ έτη, χωλός μεν από τον ένα πόδα, αλλά χωρίς αυτό να τον εμποδίζει εις τα καθήκοντα του, ως ιερέως (Μοναχού).

Επειδής όμως είχαν εξασθενήσει η όρασίς του και το δεξιό του χέρι έτρεμεν από τα τραύματα που είχε πάρει εκεί, ανέθεσε εις εμέ, τον συμπατριώτην του και Μοναχόν εις την ιδίαν Μονήν, να γράψω εγώ την παρούσα ιστορίαν, **προς δόξαν και αιώνιον μνημόσυνον όλων των γενναίων ανδρών της Κρήτης που αγωνίστηκαν και απέθαναν δια την Πίστην του Χριστού και την πατρίδα** και να υπογράψω εγώ αντί αυτού».

Καλλίνικος, Μοναχός της Μονής Βατοπεδίου Αγίου Όρους εξ Ανωπόλεως Σφακίων».

Ύστερα από πολλές μέρες και πολλές περιπέτειες, πικραμένοι μα περήφανοι άραξαν στα Κρητικά ακρογιάλια.

Πώς υποδέχτηκαν τους τελευταίους υπερασπιστές του Βυζαντίου οι συμπατριώτες τους; Πώς άκουσαν το φοβερό μήνυμα της πτώσης της Βασιλεύουσας; Δεν είναι απόλυτα εξακριβωμένο και τεκμηριωμένο ιστορικά, πολλές οι εκδοχές, ένα θέμα που ίσως θα πρέπει να το αναλύσουμε μελλοντικά.

Περισσότερα γνωρίζουμε για την ιστορία της Κρήτης προ 2.500 -3.000 χρόνια, παρά την εποχή του μεσαίωνα, τότε που Βενετοί καταδυνάστευαν τον Κρητικό λαό, του στέρησαν την ελευθερία του και προσπαθούσαν να τον προσηλυτίσουν στον Καθολικισμό.

Έχουν πολλά γραφτεί για τους τελευταίους υπερασπιστές της Πόλης. Είναι απόλυτα επιβεβαιωμένη η συμμετοχή τους στην πολιορκία, δεν έχει αμφισβητηθεί από κανένα ιστορικό τα δε χειρόγραφα της Μονής του Βατοπεδίου μας δίνουν μία πλήρη εικόνα με πολλές λεπτομέρειες της εκστρατείας

Όταν το πλοίο με τους επιζώντες μαχητές φθάνει στη Σούδα και μεταφέρει τα θλιβερά νέα της Άλωσης της Κωνσταντινούπολης πέφτει βαρύ πένθος σε όλοι την Κρήτη. **Τότε λένε ότι για πρώτη φορά οι Κρητικοί φόρεσαν το μαύρο πουκάμισο, και το μαύρο μαντίλι με τα κρόσσια που συμβολίζουν τα δάκρυα των Κρητικών για την πτώση της Πόλης.** Λέγετε επίσης ότι στις εκδηλώσεις υποδοχής χόρεψαν για πρώτη φορά τον Χανιώτικο Συρτό που αποτελεί ίσως την κορωνίδα λεβεντιάς όλων των χορών της Κρήτης .

Ένα άλλο αξιοπερίεργο που συνάντησα για πρώτη φορά μέσα από την έρευνα μου, είναι ότι υπάρχει μια εικόνα της Παναγιάς έργο του Ευαγγελιστή Λουκά, που ο θρύλος λέει ότι είχε δοθεί δώρο στους Κρήτες πολεμιστές από τον ίδιο τον Αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Παλαιολόγο όταν έφτασαν στην Πόλη για την υπεράσπιση της. Η εικόνα αυτή, που οι πιστοί, λένουν ότι είναι θαυματουργή βρίσκεται στην εκκλησία του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στο χωριό Φρέ της επαρχίας Αποκορώνου.

Βιβλιογραφία

1. Η ΚΡΗΤΗ ΤΩΝ ΘΡΥΛΩΝ

Βασίλη Χαρωνίτη, Εκδόσεις Σμυρنيωτάκης.

2. Ιστοσελίδα Η ΣΚΟΝΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, «Οι τελευταίοι Μαχητές της Πόλης».

3. Μέσω Διαδικτύου « Το χειρόγραφο της Μονής Βατοπεδίου».

4. Ιστοσελίδα. «Οι Κρητικοί Ναύτες οι τελευταίοι υπερασπιστές του Βυζαντίου».

Εκτυπώσιμο: <https://www.imdleio.gr/diaf/2020/Crete-1453.pdf>